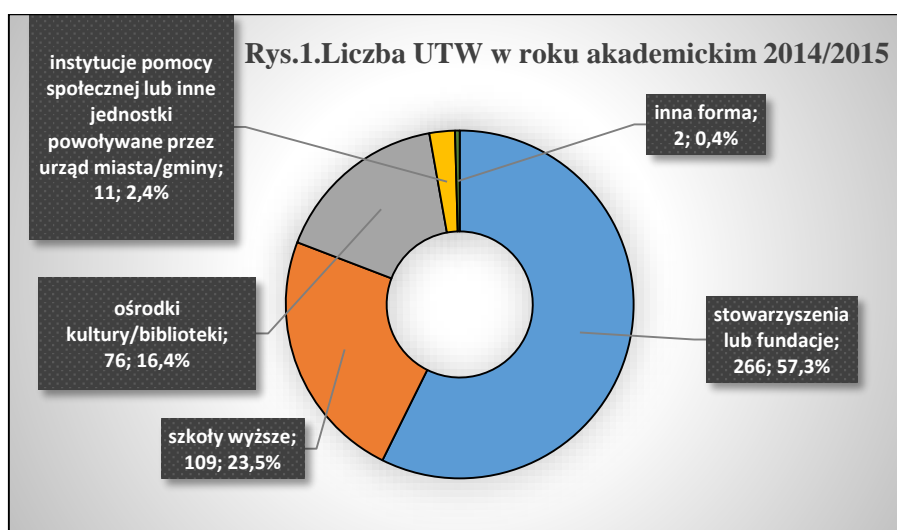

**UNIWERSYTETY TRZECIEGO WIEKU – WSTĘPNE WYNIKI BADANIA
ZA ROK 2014/2015**

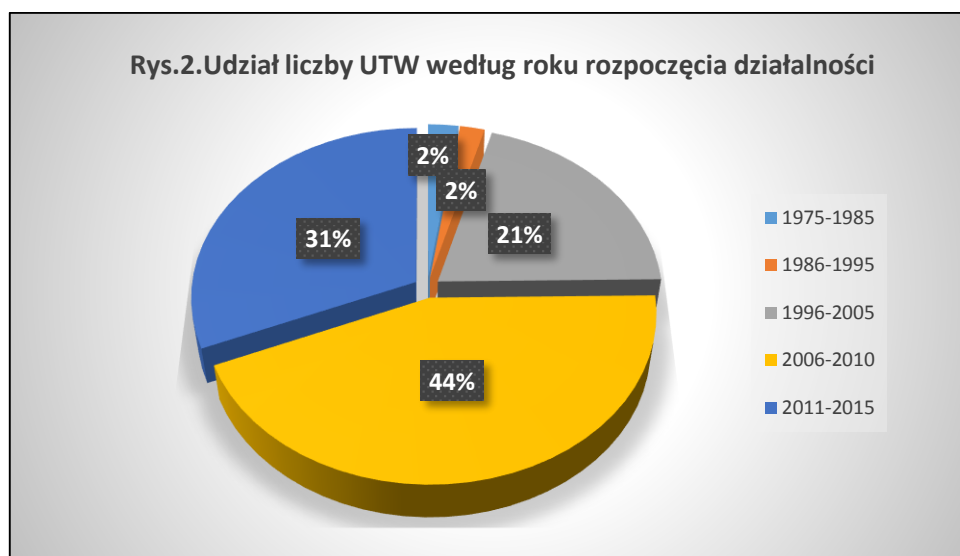
W listopadzie 2015 roku Główny Urząd Statystyczny przeprowadził ogólnopolskie badanie Uniwersytetów Trzeciego Wieku¹, które obejmowało rok akademicki 2014/2015. W badaniu wzięły udział 464 podmioty prowadzone przez stowarzyszenia i fundacje (57,3%), szkoły wyższe (23,5%), ośrodki kultury i biblioteki (16,4%), instytucje pomocy społecznej lub inne jednostki powoływane przez urząd miasta/gminy (2,4%) i inne podmioty (0,4%). Jego wyniki mogą stanowić istotny wkład w monitorowanie sytuacji osób starszych. Zrealizowany projekt badawczy wpisał się w potrzeby obserwacji i oceny aktywności społecznej i obywatelskiej tej grupy osób, wynikające z zapisów Ustawy z dnia 11 września 2015 r. o osobach starszych².

Pierwszy Uniwersytet Trzeciego Wieku (UTW) powstał w Polsce w 1975 roku, zaledwie 2 lata po założeniu we Francji pierwszego na świecie UTW. Jednakże, jak pokazały wyniki badania UTW-1, Uniwersytety działające dłużej niż 20 lat stanowiły jedynie 4% liczby wszystkich Uniwersytetów Trzeciego Wieku. Najwięcej z funkcjonujących obecnie jednostek (44%) powstało w latach 2006 – 2010. Do tego czasu następował stały wzrost liczby UTW w Polsce. Jednak w ostatnich latach tendencja ta uległa zahamowaniu – w latach 2011-2015 otworzyło się tylko 145 nowych Uniwersytetów dla seniorów.

¹ Sprawozdanie z działalności Uniwersytetów Trzeciego Wieku (UTW-1)

² Dz.U.2015, nr 0, poz.1705

Misją Uniwersytetów Trzeciego Wieku jest przede wszystkim aktywizowanie ludzi starszych poprzez, między innymi, rozwijanie ich zainteresowań, aktywne spędzanie wolnego czasu, czy poznawanie nowych ludzi. Większość UTW wykazało, że celem, dla którego ich instytucja funkcjonuje było kształcenie, nauka i poszerzanie wiedzy oraz rozwijanie zainteresowań słuchaczy (445 UTW). Priorytetem było dla nich również stworzenie słuchaczom możliwości aktywnego spędzania wolnego czasu (438 UTW), upowszechnianie zdrowego trybu życia (420 UTW), stworzenie słuchaczom możliwości nawiązywania lub utrzymania kontaktów towarzyskich (381 UTW) oraz aktualizacja umiejętności słuchaczy niezbędnych do aktywnego życia we współczesnym świecie (367 UTW). Z analizy danych wynika, że UTW prowadzone przez stowarzyszenia i fundacje kładły większy nacisk na organizowanie pomocy wzajemnej wśród słuchaczy, reprezentowanie ich interesów wobec władz lokalnych i rządowych oraz upowszechnianie zdrowego trybu życia niż placówki tego typu prowadzone przez szkoły wyższe.

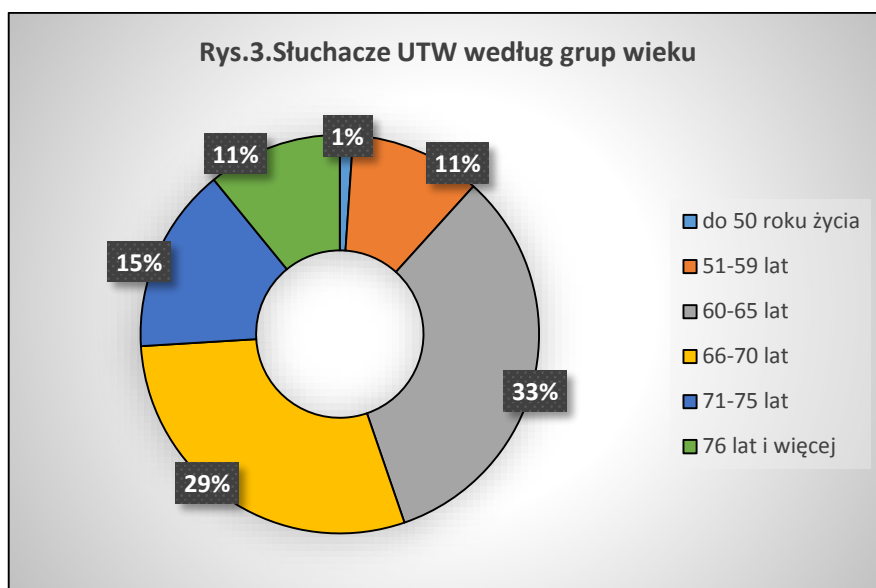
W badaniu UTW poddano analizie 4 formy działalności, tj.: seminaria i wykłady, regularne zajęcia, imprezy kulturalne oraz działalność społeczną. Najczęściej spotykaną formą okazały się **imprezy kulturalne** organizowane przez 98,7% UTW. Angażowanie seniorów w aktywność społeczną i umożliwianie nawiązywania kontaktów towarzyskich wiązało się przede wszystkim z organizacją imprez okolicznościowych, takich jak Wigilia, Nowy Rok, czy andrzejki (88,1%). Równie popularne było organizowanie przez UTW wycieczek i wyjazdów turystycznych (87,3% UTW). Niewiele mniej popularne były zorganizowane wspólne wyjścia do kina, czy teatru (79,7%). Ponad połowa uczestniczących w badaniu Uniwersytetów angażowała się w organizację imprez plenerowych (66,2%), zabawy taneczne i dyskoteki (54,1%) oraz występy sekcji tanecznych lub teatralnych – 51,9%.

W ofercie 455 badanych UTW (tj. 98,1%) znalazły się także **zajęcia regularne** prowadzone w formie lektoratów, kół zainteresowań, warsztatów czy treningów. Cechą tych zajęć jest regularność lub cykliczność obejmująca przynajmniej trzy spotkania i wymóg aktywnego uczestnictwa słuchaczy. Średnia frekwencja na zajęciach regularnych organizowanych w ramach UTW wyniosła w Polsce ponad

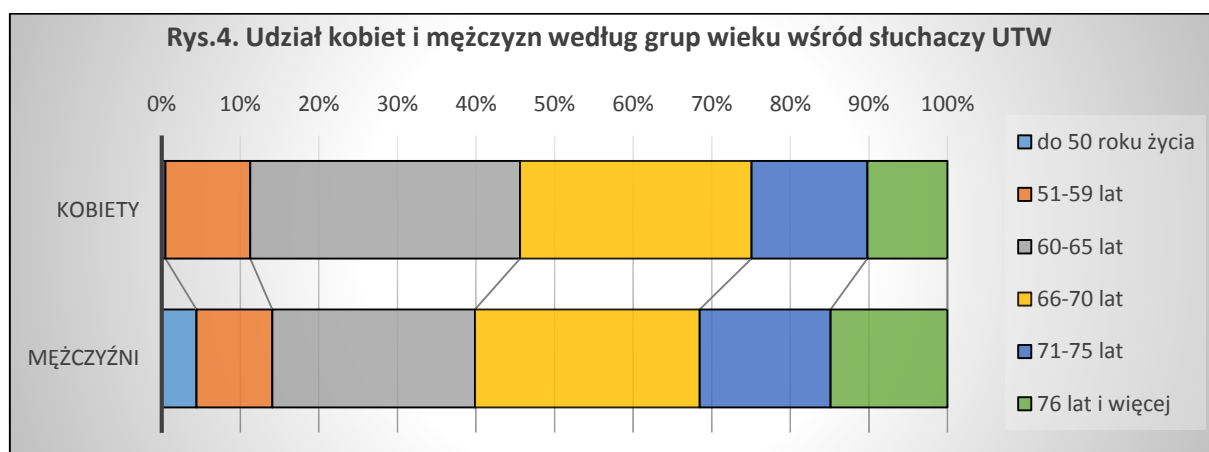
70%, a 12 Uniwersytetów odnotowało wręcz 100%-wą frekwencję. Najczęściej zajęciami tego typu były lektoraty z języka angielskiego (83,3% UTW organizujących zajęcia regularne) oraz zajęcia sportowe, a wśród nich gimnastyka – 80,4%, Nordic Walking – 63,7% oraz pływanie – 51,0% UTW. Atrakcyjnymi zajęciami dla seniorów były także zajęcia komputerowe. Zajęcia z zakresu korzystania z nowoczesnych technologii informacyjnych pozwalających na aktywne uczestnictwo we współczesnym świecie realizowało ponad 72,5% UTW prowadzących regularne zajęcia.

Ponad 97% UTW w Polsce organizowało **wyklady i seminaria**. Poddane badaniu statystycznemu Uniwersytety przeprowadziły łącznie w roku akademickim ponad 18 tys. wykładów, co oznacza średnio 39 wykładów na 1 UTW. Ponad 1/3 wykładów miała charakter otwarty, a więc również dla osób niezwiązanych z UTW. Najwięcej, tj. 90,7% wykładów/seminariów organizowanych w UTW dotyczyło tematyki medycznej i zdrowotnej, 70,1% podejmowało zagadnienia z zakresu turystyki/geografii, a 62,2% - tematyki psychologicznej. Zdecydowanie najmniej wykładów poświęcono naukom ścisłym – matematyce, fizyce, chemii (70 wykładów) oraz technice (42 wykłady). Jak wynika z badania UTW-1 najsłabiej funkcjonującą formą działalności w ramach UTW była szeroko pojęta **działalność społeczna**. Mniej niż połowa UTW była zaangażowana w pomoc na rzecz osób potrzebujących. Zajmowały się tym głównie jednostki działające w ramach stowarzyszeń i fundacji, stanowiąc 62,4% Uniwersytetów zaangażowanych w taką działalność. W tę formę działalności włączonych było zaledwie 3,5% ogółu słuchaczy UTW w Polsce, a działania skupiały się najczęściej wokół pomocy dla słuchaczy danego UTW (59,6% działań) oraz osób starszych (44,6%).

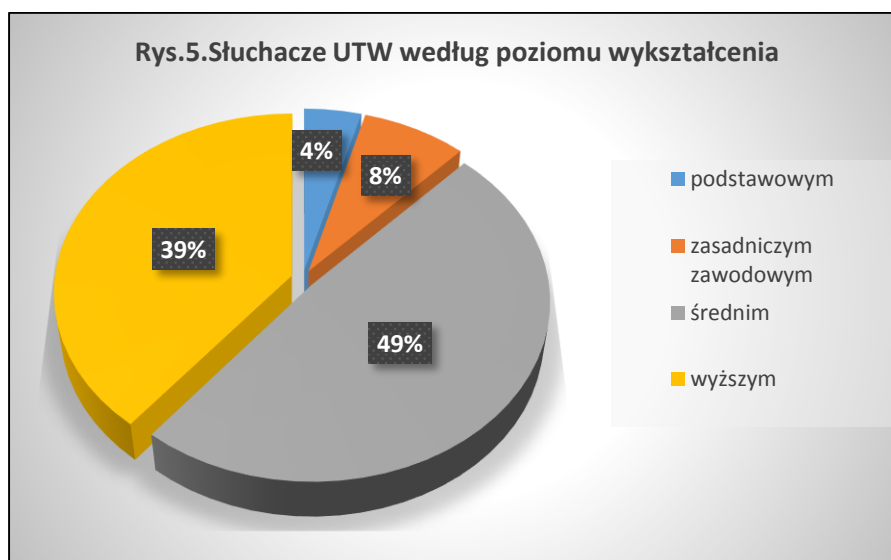
Według danych przekazanych przez Uniwersytety Trzeciego Wieku z oferty edukacyjnej w badanym okresie skorzystało 96 370 słuchaczy seniorów, co stanowiło 95,7% osób, które wyraziły chęć uczestnictwa w zajęciach (ponad 2 tys. osób nie mogło z nich skorzystać ze względu na brak miejsc). Zainteresowanie taką aktywną formą spędzania czasu to ogólna tendencja osób starszych do czynnego poszerzania wiedzy i rozwijania zainteresowań. Jak pokazało badanie GUS nie wszystkie UTW prowadziły szczegółową ewidencję swoich słuchaczy, ale prawie 96% z nich potrafiło określić ich wiek, 85% - wykształcenie, 86% - status na rynku pracy. Z przeprowadzonej analizy wynika, iż zdecydowanie najliczniejszą grupę słuchaczy stanowiły kobiety - 86,0% wszystkich słuchaczy Uniwersytetów Trzeciego Wieku. Największą grupą wieku, obejmującą 59,7% ogółu słuchaczy, były osoby w wieku 60 – 70 latnie.

Wśród kobiet najliczniejszą grupę stanowiły 60-65 latki (34,4% ogółu słuchaczek UTW), natomiast wśród mężczyzn 66-70 latkowie (28,6% ogółu mężczyzn będących słuchaczami UTW). Ciekawym może okazać się fakt, że najmłodszy mężczyźni w wieku poniżej 50 lat stanowili grupę bardziej liczną niż kobiety w tym wieku (63% spośród słuchaczy młodszych niż 50 lat).

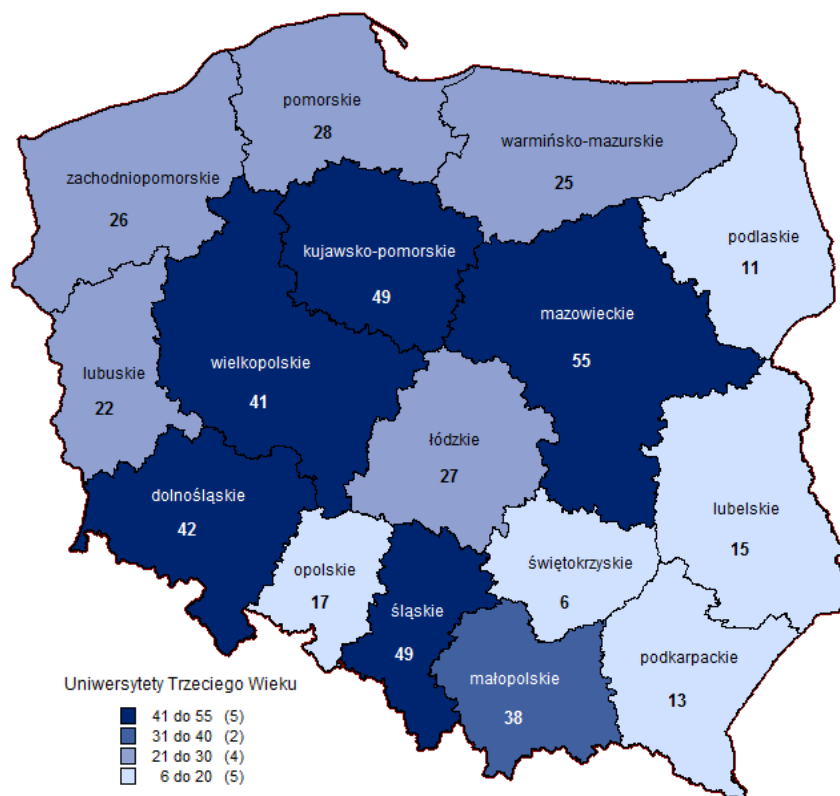

Kolejną cechą charakteryzującą osoby korzystające z oferty Uniwersytetów Trzeciego Wieku jest ich wykształcenie formalne. Poniższy wykres przedstawia udział grup osób z wykształceniem podstawowym, zasadniczym zawodowym, średnim i wyższym w ogólnej liczbie słuchaczy UTW. Osoby z wykształceniem średnim stanowiły prawie połowę wszystkich słuchaczy.

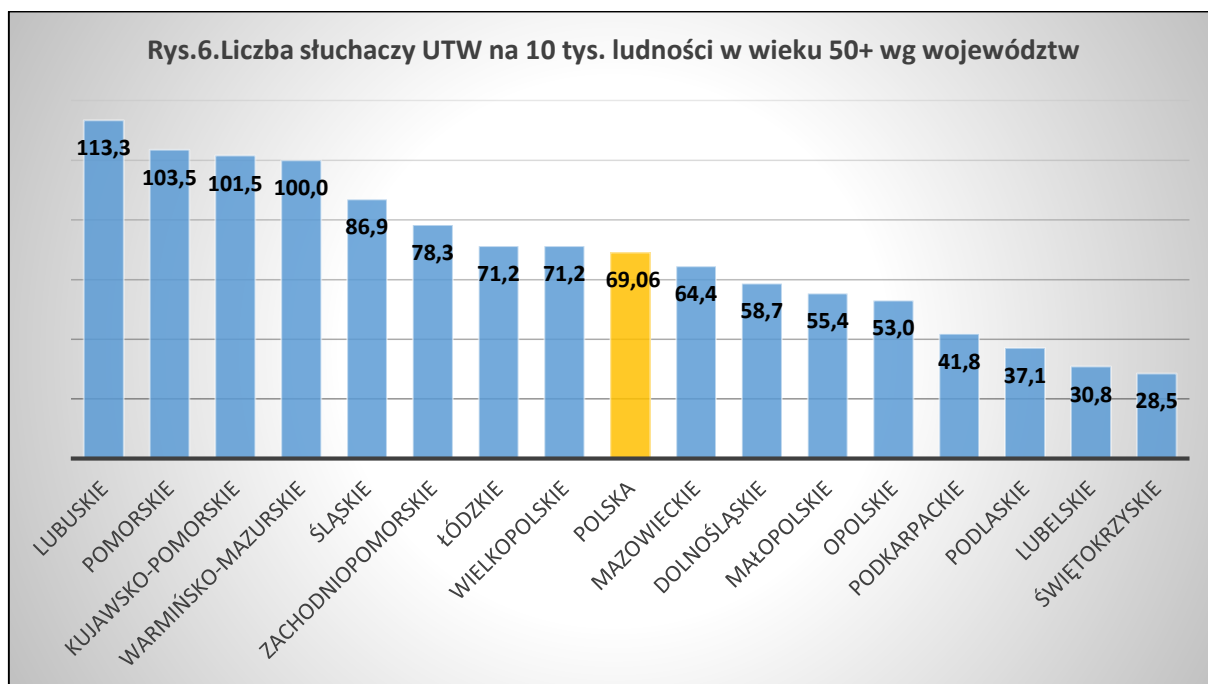
Chociaż jedynie 193 Uniwersytety Trzeciego Wieku (42% ogółu UTW biorących udział w badaniu) zadeklarowały status emeryta lub rencisty jako kryterium możliwości uczestnictwa w zajęciach ich UTW, to osoby o takim statusie stanowiły 96% słuchaczy. Do pozostałych słuchaczy należały osoby pracujące zarobkowo (3%) oraz osoby bezrobotne (1%).

Liczba Uniwersytetów Trzeciego Wieku w województwach

Najwięcej Uniwersytetów Trzeciego Wieku było zlokalizowanych w województwie mazowieckim (55 jednostek), kujawsko-pomorskim i śląskim (po 49 jednostek), dolnośląskim (42 jednostki) oraz wielkopolskim (41 jednostek). Najmniej liczną ofertą UTW charakteryzowały się województwa: opolskie (17 jednostek) oraz wzdłuż „ściany wschodniej”, czyli lubelskie (15 jednostek), podkarpackie (13 jednostek), podlaskie (11 jednostek) i świętokrzyskie (6 jednostek).

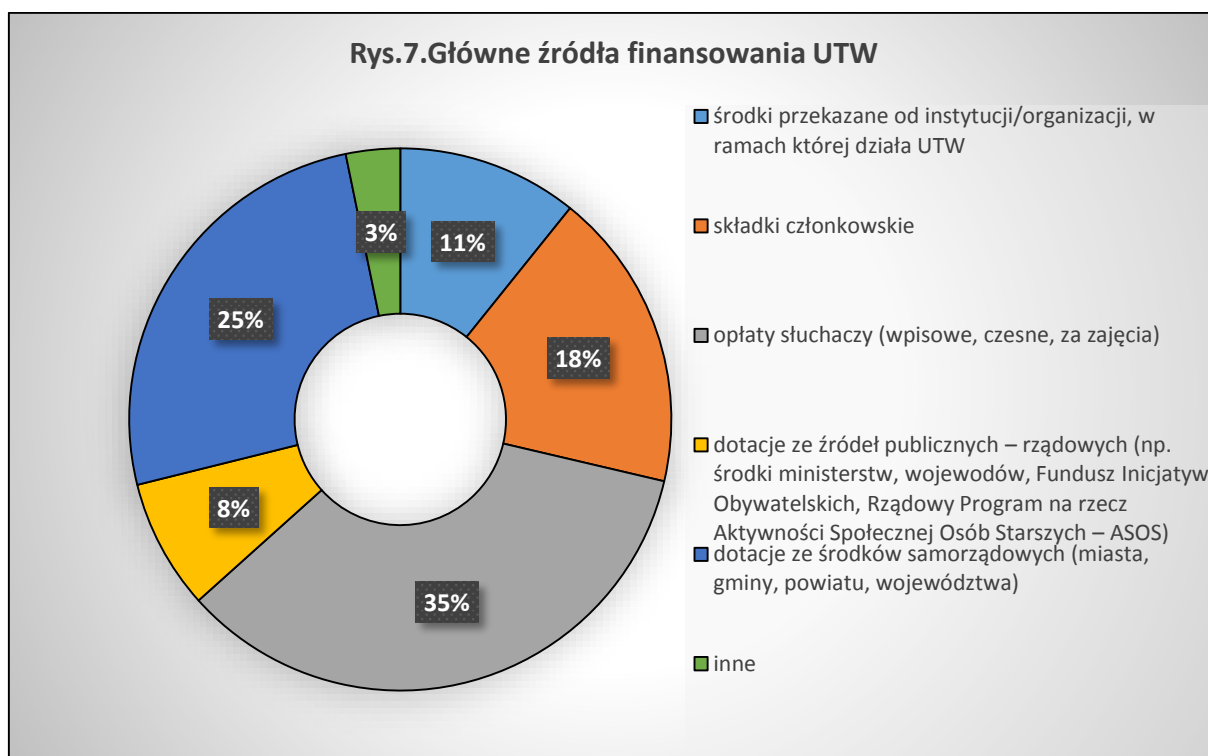
Jak widać na wykresie 6, uszeregowanie UTW według liczby słuchaczy UTW na 10 tys. ludności³ w wieku powyżej 50 lat pokrywa się w znacznym stopniu z kolejnością według liczby tych jednostek w województwach. Najmniejszy udział słuchaczy wykazały województwa, w których prowadzona była najmniejsza liczba Uniwersytetów. Najlepszym wynikiem aktywizowania osób starszych może pochwalić się województwo lubuskie, gdzie na 10 tys. mieszkańców w wieku powyżej 50 r.ż. ponad 113 rozwijało wiedzę, umiejętności i zainteresowania, jednocześnie aktywnie uczestnicząc w życiu towarzyskim.

Uniwersytety Trzeciego Wieku finansują swoją działalność z wielu źródeł. Najwięcej z nich, bo 77,6% jest finansowanych przynajmniej w części z opłat wnoszonych przez słuchaczy, 64,9% korzysta z dotacji ze środków samorządowych, a 53,4% ze składek członkowskich.

Podobnie, jako główne źródło finansowania wskazywano najczęściej opłaty słuchaczy (35%), składki członkowskie (18%), a kolejnym ważnym składnikiem finansowania były dotacje samorządowe (25%) oraz ze źródeł publicznych (8%).

³ Stan w dniu 31.XII.2014r.

Ważnym aspektem funkcjonowania Uniwersytetów Trzeciego Wieku, o który zapytano w badaniu, były czynniki utrudniające ich działalność. Prawie połowa UTW (49,2%) wskazała jako barierę niewystarczające środki finansowe. Innymi trudnościami, z którymi borykały się jednostki były zbyt niskie dochody słuchaczy utrudniające im wnoszenie opłat (39,9%), zbyt mało wolontariuszy, osób gotowych pracować nieodpłatnie na rzecz UTW (27,8%), braki w wyposażeniu (24,1%), a także utrudniony dostęp do sal i pomieszczeń (19,8%). Brak trudności w funkcjonowaniu zadeklarowało 106 (tj. 22,8%) UTW.

Badanie Uniwersytetów Trzeciego Wieku jest ważnym źródłem danych, które wzbogaca zasób informacyjny możliwy do wykorzystania w monitorowaniu polityki senioralnej w kraju, oceny zaangażowania osób starszych w edukację, kulturę oraz chęci rozwoju osobistego i społecznego.

Folder prezentujący bardziej szczegółowe dane z przeprowadzonego badania UTW-1 ukaże się we wrześniu br. Kolejne badanie UTW-1 jest przewidziane w IV kwartale 2018 r. z danymi za rok akademicki 2017/18.